

ÇEVRE MÜHENDİSLİĞİNE GİRİŞ

DERS NOTLARI

SULARDA OKSİJEN DENGESİ

Organik atıklar, su ortamında ayrışmaya uğrayacaklardır. Bu ayrışma süreçlerinde suda çözülmüş olan O_2 harcanacaktır. Sudaki oksijen kullanımına paralel olarak, atmosfer ile su ortamı arasında oksijen alışverişi devam edecektir.

Eğer, bu oksijen alışverişinde suya kazanılan oksijen, suda harcanan oksijeni karşılayamazsa, giderek su ortamı oksijensiz (anaerobik) ortama dönüşecektir.

Organik kirleticilerin türüne göre, belirli bir miktarının ayrışabilmesi için ne kadar O_2 'e gereksinim duyduğu bilinirse, bu su ortamı için çözülmüş oksijen denge değeri (veya oranı) hesaplanabilir.

Organik maddenin ayrışması sürecinde

Bir su ortamında oksijen kullanımı sırasında;

Oksijen Sarf (Harcama) Hızı = $k_1(L_o - y)$

k_1 : Belirli kirleticiler için O₂ harcama katsayısı (lt/gün)

L_o : Organik maddenin ayrışması için gerekli O₂ miktarı (mg/lt)

y : Belirli t aralığında harcanan oksijen (mg/lt)

Organik maddenin ayrışması sürecinde

Atmosfer ile su ortamı arasında gelişen O₂ çözünümü ;

Oksijen Çözünme Hızı = $k_2 D_o$

k_2 : Oksijen Çözünme Katsayısı (lt/gün). Suyun ıslısına, bulanıklığına vb. göre değişir

D_o : Olabilecek teorik maksimum O₂ konsantrasyonu ile mevcut O₂ konsantrasyonu arasındaki fark (mg/lt)

Sulara denge durumunda, harcanan oksijen ile kazanılan oksijenin birbirine eşit olması gerekir. Söz konusu iki matematiksel ifade kullanılarak aşağıdaki denge formülü üretilebilir.

$$CO = \frac{k_1 L_o}{k_2 - k_1} (e^{-k_1 t} - e^{-k_2 t}) + CO_1 e^{-k_2 t}$$

K_1 : Oksijen harcama katsayısı (lt/gün)

K_2 : Oksijen kazanma (çözünme) katsayısı (lt/gün)

CO_1 : Kirlenme noktası öncesinde Çözünmüş oksijen Noksanlığı (mg/lt)

t : Zaman (gün)

L_o : Kirlenme noktasından sonraki oksijen ihtiyacı

e : 2.7182..... (Doğal logaritma tabanı)

Bu matematiksel ifadede **CO** değeri, belirti **t** zamanı sonrasında oksijen kullanımına bağlı olarak suda oluşacak **oksijen eksikliğini** (ne kadar oksijen harcanacağını) göstermektedir.

ÖRNEK UYGULAMA

5km/saat akış hızına sahip bir akarsuyun oksijen harcama katsayısı (k_1) **0,2**lt/gün, oksijen kazanma katsayısı (k_2) **0,4** lt/gün'dür. Bu akarsuya yapılan kirletici deşarjı öncesi Çözünmüş oksijen değeri doygunluk seviyesinde (**10** mg/lt) olup, deşarj noktası sonrasında ise oksijen ihtiyacı (L_o) **20**mg/lt'dir.

Deşarj noktasından akış yönünde **30** km aşağıda akarsudaki çözünmüş oksijen miktarı kaç mg/lt'dir.

ÇÖZÜM

VERİLER:

Akış hızı : **5km/saat**

Oksijen harcama katsayısı (k_1): **0,2 lt/gün**

Oksijen kazanma katsayısı (k_2) **0,4 lt/gün**

Kirletici deşarjı öncesi Çözünmüş oksijen değeri **doygunluk seviyesinde (10 mg/lt)**

Deşarj noktası sonrasında **oksijen ihtiyacı (L_o) 20mg/lt**

Uzaklık: **30km**

$$CO = \frac{k_1 L_o}{k_2 - k_1} (e^{-k_1 t} - e^{-k_2 t}) + CO_1 e^{-k_2 t}$$

$$CO = \frac{0,2 * 20}{0,4 - 0,2} (2,7182^{-0,2*0,25} - 2,7182^{-0,4*0,25}) + 0 * 2,7182^{-0,4*0,25}$$

CO = 1 mg/lt (Harcanan Oksijen)

30 km aşağıda mevcut Çözünmüş Oksijen = 10-1=9 mg/lt

5 km/saat hız ile 30 km uzaklık için zaman $t = 0.25$ gün'dür

ÖDEV 1

VERİLER:

Ortalama akış hızı : **5km/saat**

Oksijen harcama katsayısı (k_1): **0,2 lt/gün**

Oksijen kazanma katsayısı (k_2) **0,4 lt/gün**

Kirletici deşarjı öncesi

Çözünmüş oksijen değeri **doygunluk seviyesinde (10 mg/lt)**

Deşarj noktası sonrasında **oksijen ihtiyacı (L_o) 20mg/lt**

Deşarj noktasından itibaren 100km uzaklık için sudaki mevcut çözünmüş O_2 konsantrasyonunu bulunuz

ÖDEV 2

VERİLER:

Ortalama akış hızı : **5km/saat**

Oksijen harcama katsayısı (k_1): **0,2 lt/gün**

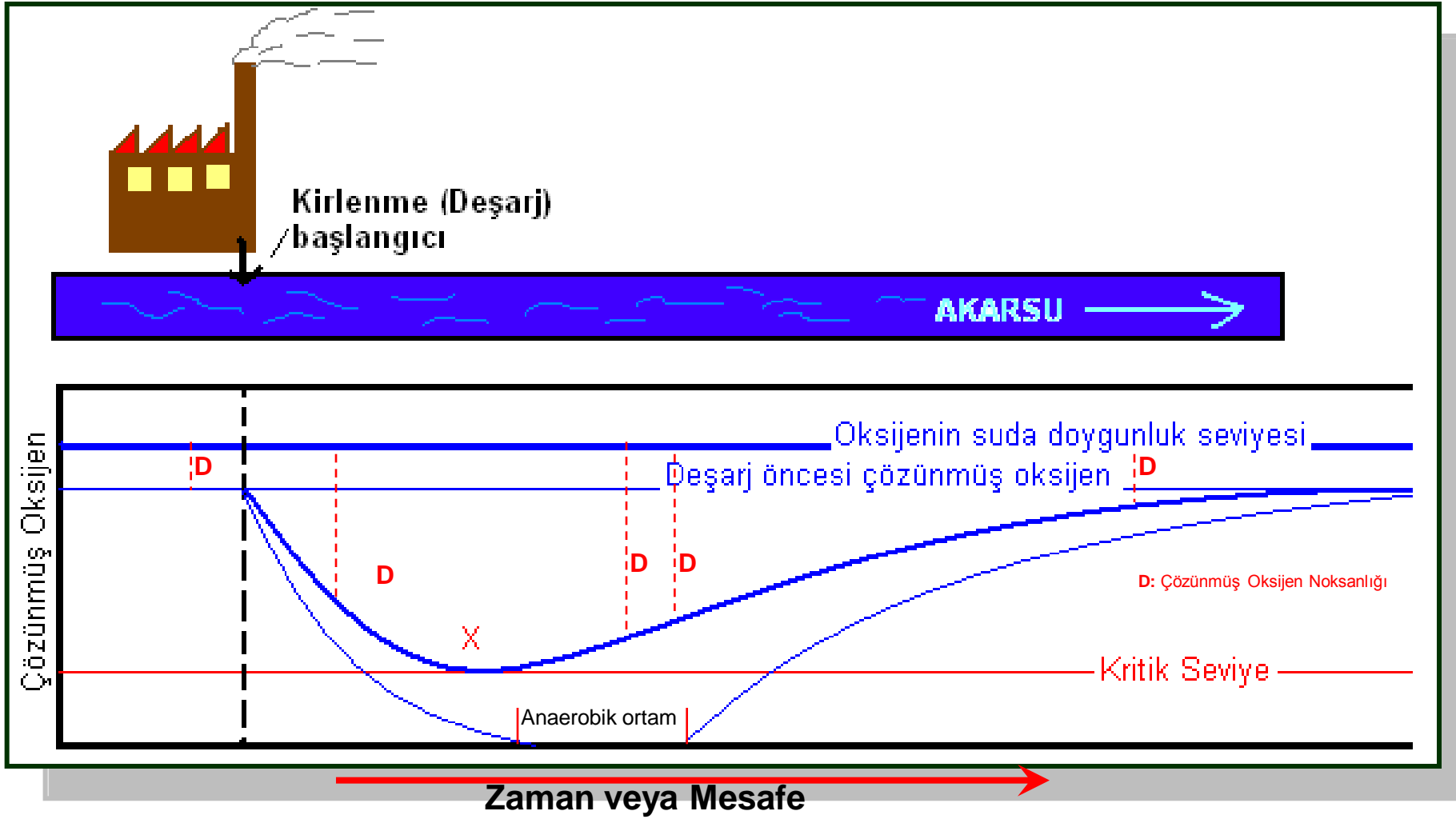
Oksijen kazanma katsayısı (k_2) **0,4 lt/gün**

Kirletici deşarjı öncesi

Çözünmüş oksijen değeri: (8,7 mg/lt)

Deşarj noktası sonrasında **oksijen ihtiyacı (L_o) 20mg/lt**

Deşarj noktasından itibaren 100km mesafeye kadar her 10 kilometrelik uzaklık için sudaki mevcut çözünmüş O_2 konsantrasyonunu bulunuz

Şekilde X ile gösterilen minimum seviyede, harcanan oksijen ile çözünen oksijen eşittir.

Burada; $k_2 D_k = k_1 L = k_1 L_0 e^{-k_1 t_k}$ olmalıdır

D_k : Kritik Noktadaki Çözülmüş Oksijen Noksanlığı
 t_k : Kritik Süre

$k_2 D_k = k_1 L = k_1 L_o e^{-k_1 t_k}$ eşitliğinde yer alan kritik süre çekilirse;

$$t_k = \frac{1}{k_2 - k_1} \operatorname{Ln} \left[\frac{k_2}{k_1} \left(1 - D_o \frac{k_2 - k_1}{k_1 L_o} \right) \right]$$

Olarak bulunur.

Bu sunum
ÇEV 1001 ÇEVRE MÜH. GİRİŞ (2+0)2
Dersi kapsamında hazırlanmıştır.